



www.ketab.ir

انسان از آغاز تا انجام

آیت‌الله جوادی آملی (دام ظلّه)



سرشناسه: جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲-

عنوان و پدیدآور: انسان از آغاز تا انجام / مولف آیت الله جوادی آملی .

تحقیق و گردآوری و تنظیم: مصطفی موسوی تبار.

مشخصات نشر: قم: اسراء، ۱۳۸۹.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۳۹-۴۵-۹

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

موضوع: انسان (اسلام) - جنبه های قرآنی

موضوع: انسان - آفرینش - جنبه ای قرآنی

رده بندی کنگره: ۷۸۱۳۸۹: الف ۹۵ / ج ۲۶ / ۲ BP

رده بندی دیوبی: ۴۶۶ / ۲۹۷

شماره کتابخانه: ۲۰۶۳۳۶۶

- کتاب:
 - مؤلف:
 - تحقیق و گردآوری و تنظیم: سید مصطفی موسوی تبار
 - ویرایش و ارزیابی نهایی:
 - ناشر:
 - حروفنگاری و صفحه‌آرایی:
 - چاپخانه:
 - نوبت چاپ:
 - سال نشر:
 - شابک:
 - تیراژ:
 - قیمت:
- انسان از آغاز تا انجام
آیت الله جوادی آملی (دام ظلّه العالی)
سید مصطفی موسوی تبار
حجت الاسلام سید محمود صادقی
مرکز نشر اسراء
مرکز نشر اسراء
مرکز چاپ اسراء
یازدهم
تابستان ۱۴۰۳ هـ . ش
۹۷۸-۹۶۴-۸۷۳۹-۴۵-۹
۵۰۰ نسخه
و آیت رسمی مرکز نشر اسراء

همه حقوق طبع محفوظ است

آدرس: قم، بلوار ۷۵ متری عمار یاسر، نبش خیابان شهید قدوسی، بنیاد بین المللی علوم وحیانی اسراء

تلفن: ۳۷۷۶۵۳۵۶ - ۳۷۷۶۵۳۵۷

پست الکترونیک: nashresra@gmail.com

<http://nashresra.ir>



112055

۲۱۵/۱

فهرست مطالب

۹	سخن ناشر
۱۳	بخش یکم: آفرینش انسان
۱۵	فصل یکم: آفرینش جهان و جهانیان
۱۵	آفرینش انسان
۲۴	انسان، وحشی دو بعدی
۳۳	سرعت در آفرینش انسان
۳۸	تبیین تطورات انسان
۴۰	فرضیه تکامل داروینی
۴۲	فصل دوم: جایگاه آدم و حوا و انتقال نسل بشری
۴۳	اقوال مختلف درباره آدم و حوا
۴۷	ویژگی‌های مشترک آدم و بنی آدم
۵۲	فصل سوم: جنسیت در خلقت انسان
۵۴	خلقت زن و مرد در قرآن
۵۸	فصل چهارم: هدف خلقت انسان
۵۹	هدفمندی کارهای الهی
۶۱	سیره نظری و عملی آفرینش انسان
۶۳	عبادت، هدف انحصاری خلقت
۶۴	عبادت هدف خلق نه خالق
۶۵	تخلُّق به اخلاق الهی
۶۸	فصل پنجم: صیوروت و مراتب آن برای انسان

- ۷۴ صیوررت انسان به سوی اسم اعظم
- ۷۵ صیوررت انسان به هویت ضمیری
- ۷۸ خداوند، مقصد نهایی صیوررت انسان
- ۸۱ بخش دوم: انسان
- ۸۳ مقدمه‌ای در باب انسان
- ۸۷ فصل یکم. تعریف انسان
- ۹۱ منطق و تعریف انسان
- ۹۲ حکم و تعریف انسان
- ۹۳ سنجش نظریه صدرای با دلایل نقلی
- ۹۶ قرآن و تعریف انسان
- ۹۸ گونه‌گونی تعریف انسان در قرآن
- ۹۹ انسان، فقر و فقر مضمض
- ۱۰۳ تعریف اساسی انسان از دیدگاه قرآن
- ۱۰۴ فصل دوم. حی متألّه
- ۱۰۶ حی تغییر ناپذیر
- ۱۰۹ اشکال تعریف حی متألّه
- ۱۱۰ فصل الفصول حقیقت انسان
- ۱۱۴ آمادگی برای طی مسیر رحمانی
- ۱۱۷ فصل سوم. فطرت و طبیعت
- ۱۱۹ یکم. فطرت انسان
- ۱۲۱ زوال ناپذیری فطرت
- ۱۲۴ ویژگی‌های فطرت در قرآن
- ۱۲۷ دوم. طبیعت انسان
- ۱۲۸ برتری فطرت بر طبیعت
- ۱۲۹ حقیقت واحد انسان‌ها

۱۳۳	بخش سوم: انسان در آفرینش.....
۱۳۵	تبیین و تعیین جایگاه انسان.....
۱۳۷	فصل یکم: انسان خلیفه الله.....
۱۳۹	خلافت الهی انسان در قرآن.....
۱۴۱	خلافت الهی، مقامی انسانی.....
۱۴۵	فرشتگان شاگردان انسان.....
۱۴۸	قرآن مفسر مقام خلیفه اللهی.....
۱۴۹	مراتب خلافت الهی.....
۱۵۰	معنا و مصادیق خلافت.....
۱۵۳	چگونگی معرفت انسان از خدا.....
۱۵۶	راه رسیدن به خلافت الهی.....
۱۵۹	فصل دوم. معرفت انسان.....
۱۶۱	۱. ترس.....
۱۶۲	۲. علم.....
۱۶۴	۳. رزق.....
۱۶۵	۴. ائمه.....
۱۶۶	۵. احیای مجدد.....
۱۶۸	فصل سوم. جمال انسان.....
۱۶۹	تحلیل قرآنی زیبایی انسان.....
۱۷۱	جهان نفسی و زیبایی نسبی.....
۱۷۴	فصل چهارم. کرامت انسان.....
۱۷۵	مرجع کرامت انسان.....
۱۷۶	مراتب کرامت در آفرینش.....
۱۷۷	شاخص های کرامت انسانی.....
۱۸۱	کرامت دانشی و ارزشی.....

۱۸۰	نصاب کرامت انسان.....
۱۸۱	فضیلت انسان بر دیگر موجودات.....
۱۸۳	محرومان از کرامت.....
۱۸۵	فصل پنجم. جایگاه اراده در رفتار انسان.....
۱۸۶	مسئلهٔ جبر و اختیار.....
۱۸۸	تفاوت جبر و اکراه.....
۱۹۰	آزادی و اختیار انسان.....
۱۹۲	امر بین الامرین در قرآن.....
۱۹۶	آزادی انسان در مقام تکوین و تشریح.....
۱۹۹	فصل ششم. آزادی انسان.....
۲۰۰	آزادی در فلسفه.....
۲۰۱	آزادی در اخلاق.....
۲۰۲	آزادی عرفانی.....
۲۰۳	تعریف آزادی در علم حقوق.....
۲۰۴	تفسیر آزادی.....
۲۰۶	مفهوم آزادی در اسلام.....
۲۰۸	حقیقت آزادی و آزادی حقیقی.....
۲۱۳	بهره‌وری از آزادی.....
۲۱۷	نهادهای متقابل آزادی و اسارت.....
۲۲۵	فهرستها.....
۲۱۷	فهرست آیات.....
۲۱۷	فهرست روایات.....
۲۱۷	فهرست اشعار.....
۲۱۷	فهرست منابع.....

سخن ناشر

گرچه شناخت هر پدیده و راهیابی به کنه وجود و حاق حقیقت آن آسان نیست؛ لیکن بر خصوص انسان این آگاهی و دانش به مراتب دشوارتر و سختتر است. بخش اعظم غفلت انسان از حقیقت خود، از همین نکته، یعنی عدم آگاهی و ناسناریت بودن ذات انسانی سرچشمه می‌گیرد.

بدیهی است که اگر کس در وجودی انسانی شناخته و به سویدای وجودی او معرفت حاصل شود، تقابل رضاع انسانی و جامعه جهانی، به مراتب مناسبتر گردیده و حاکمیت خیر زیبایی، و حق و عدل نمایان شده و شرّ زشتی، و باطل و ظلم به کناری می‌خزد.

آنچه بشر امروز را در هاله‌ای از ظلمت و تباهی و نبردهای از نادانی و گمراهی فروبرده، به گونه‌ای که گاهی انسان را به جای خدا می‌نشانند و گاهی در حدّ حیوان ساقط می‌کنند؛ گاهی او را موجودی هر جایی که تنها به دنبال تأمین غرایز دنیایی خود است، معرفی می‌کنند و گاهی بر او لباس تقدّس می‌پوشانند و او را موجودی غیبی توصیف می‌کند، و گاهی هم او را با هویتی ناشناخته و حقیقتی نا پیدا

معرفی می‌کنند، همه و همه از عدم آگاهی به منبع هستی بخش انسان و ناآگاهی نسبت به منبع معرفتی او ناشی می‌شود.

یکی از شگفتی‌هایی که در آفرینش انسان وجود دارد، نحوه خلقت و پیدایش انسان است. سابقه درخشان آفرینش وی و بیان عظمت و جایگاه والای انسانی غرور آفرین است؛ موجودی آفریده شد که نه تنها نقطه عطف وجود و نیز نه تنها معلم و مسجود فرشتگان است، بلکه مایه مباهات این بزم و در سرای هستی موجودی به شرافت او یافت نمی‌شود. گرچه انسان اعم از اینکه در کسوت مرد ظاهر شود یا در لباس زن، هدف و غایت آفرینش است؛ اما برترین و زیباترین هدف او همان پروردگار عالم وجود است که سزاوارست و مقصود انسانی معرفی شده است: «خلقت الافلاک لاجلک و خلقتک لاجلی».

خصایص و ویژگی‌های ذاتی انسانی فیه العاده ارزشمند است. قرآن کریم بر کرامت ذاتی انسانی صحه نهاده: ﴿أَقْدَرْنَا بَنِي آدَمَ وَ...﴾^۱، و خدای اکرم با قرآن کریم بر او تجلی کرده و شرافت علم و بیان به او بخشیده است: ﴿اقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ * الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ * عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾^۲، این همه نشان گوهر یکتای وجود انسان است.

۱. سوره اسراء، آیه ۷۰.

۲. سوره علق، آیات ۳-۵.

این انسان دو سویه که طرفی به احسن تقویم و طرفی به اسفل سافلین دارد، اگر به درستی شناخته و تربیت نشود، چون همه قوا و توان خود را در جهت سوء و تباهی مصروف می‌دارد، از هر شیطانی نیرنگ‌بازتر و از هر حیوانی پست‌تر و گمراه‌تر است؛ همان‌طوری‌که اگر شناخت و آگاهی درستی نسبت به وی حاصل شود و مسیر تربیتی و ساز و کار پرهیزش آن فراهم آید و مطابق با خصایص نهادی او، همانند کرامت ذاتی، آزادی و حریت در پرتو عقل و نقل، اختیار و اراده انسانی و... ساخته و پرداخته شود، جهان روح آرامش و چهره شکوفایی و توسعه و پیشرفت را که جنبه را شاهد خواهد بود.

اکنون تمامی عالمان، اندیشمندان و نخبگان جامعه باید برخیزند، قیام کنند و ضمن تهذیب و طهارت نفس، صلح و دوستی را از یک سو، عقل و عدل را از سوی دیگر، و آزادی و اختیار در پرتو دین را از جهت سوم، صلا دهند تا جامعه جهانی از مرداب جهل و تباهی و گرداب جهل و ظلم خارج شده، مردم شمیم دل انگیز بهشت و اخلاق، عرفان و آداب الهی را که شیمه اهل قرب است، تجربه خواهند کرد.

این اثر مجموعه مباحثی است که استاد علامه، حضرت آیت الله جوادی آملی (دام‌ظله) طی مباحث فراوان و متنوعی که پیرامون انسان،

تطورات آفرینشی او، خصایص و ویژگی‌های انسان همچون، کرامت، حریت، آزادگی، اختیار و اراده، بیان داشته یا نگاشته‌اند. سیری در آثار استاد، همچون حیات حقیقی انسان در قرآن، سیرت و صورت انسان در قرآن، فطرت در قرآن، تفسیر انسان به انسان، زن در آینه جلال و جمال، انتظار بشر از دین، دین شناسی، سرچشمه اندیشه (جلد ۱ و ۳)، قسمتی از تفسیر سوره مبارکه بقره و سوره اسرا که در مجموعه ارزشمند تفسیر تسنیم یافت می‌شود، منابع این کتاب هستند. از این رو نام این کتاب را «انسان از آغاز تا انجام» نهاده و از جناب آقای سید مصطفی موسوی تبریزی که مجتهد دار تحقیق، گردآوری و تنظیم این اثر بودند، و نیز جناب حاج آقا سید محمود صادقی که ویرایش و ارزیابی نهایی آن را بر عهده داشتند، صمیمانه سپاس‌گزاریم.

این اثر در سه بخش آفرینش انسان، انسان و انسان در آفرینش، مباحث مختلفی را در باب آفرینش انسان، آفرینش او، تعریف انسان، تعریف انسان در قرآن، حی متألّه، جایگاه انسان در نظام آفرینش، فضیلت انسان بر دیگر موجودات، کرامت انسان و... با قلمی روان در اختیار علاقمندان قرار می‌دهد. امید داریم انتشار این اثر فصلی نو را در راه شناخت انسان به روی طالبان معارف دینی بگشاید.

مرکز نشر اسراء